

3.4 Shrnutí

Počet podniků, které uplatnily daňový odpočet na výzkum a vývoj

- V roce 2023 si daňový odpočet na výzkum a vývoj (dále jen VaV) za rok 2022 uplatnilo v Česku **celkem 745 soukromých podniků**. Jedná se o nejnižší počet od roku 2010. Oproti roku 2021 se jejich počet snížil o 11 % (90 podniků).
- Daňová podpora VaV byla v Česku zavedena v roce 2005, za který si již podniky mohly poprvé odečíst z daně z příjmu právnických osob (dále jen DPPO) uznatelné náklady na své výzkumné a vývojové projekty. Za tento první rok tuto možnost využilo 454 podniků. Během následujících deseti let jejich počet **každoročně rostl** o cca 10 % ročně až na 1 306 v roce 2015.
- Po roce 2015 počet podniků uplatňujících daňové odpočty na VaV **klesal** až na výše zmíněných 745 v roce 2022. Jedná se o téměř 40 % méně firem než v roce 2015. Tento pokles nastal ve všech sledovaných skupinách podniků. Absolutně i procentuálně byl nejvýraznější v případě **malých a středních domácích podniků**.
- Z hlediska **vlastnictví** soukromých firem, které si za rok 2022 uplatnily daňový odpočet na VaV převažovaly domácí firmy (71 %; 530 subjektů) nad firmami pod zahraniční kontrolou (29 %; 215 subjektů). Tento poměr částečně odráží strukturu firem provádějících VaV podle vlastnictví. V roce 2022 se firmy pod zahraniční kontrolou na celkovém počtu soukromých podniků provádějících v Česku VaV podílely cca z jedné pětiny.
- V rámci struktury **podle velikosti firem**, si za rok 2022 uplatnilo daňový odpočet na VaV 289 (39 %) malých, 248 (33 %) středních a 208 (28 %) velkých firem. Toto rozdělení neodpovídá tomu, kolik celkem soukromých firem v těchto velikostních skupinách provádělo tuto činnost. V roce 2022 malé firmy (1 392 subjektů) tvořily polovinu ze všech soukromých firem provádějících VaV na našem území. Na velké podniky s 250 a více zaměstnanci (516 subjektů) připadla necelá pětina a na střední (907 subjektů) necelá třetina.
- Podle **převažující ekonomické činnosti (odvětví)** využívají daňový odpočet na VaV nejvíce firmy ve zpracovatelském průmyslu. V roce 2022 tuto možnost využilo 426 z nich. Z celkového počtu soukromých podniků, které v roce 2022 prováděly VaV ve zpracovatelském průmyslu, jich daňovou podporu VaV využilo rovných 30 %. Obdobný podíl připadá i na firmy působící v oblasti Informačních a komunikačních činností, kde tuto možnost využilo 133 firem.

Poznámka: Při srovnání počtu firem, které využily daňovou podporu VaV s celkovým počtem aktivních firem zjistíme, že např. ve **zpracovatelském průmyslu** za rok 2022 uplatnilo daňový odečet na VaV cca **3,5 % firem** s deseti a více zaměstnanci. Mezi velkými podniky to byla přibližně každá čtvrtá firma. Naopak u malých firem s 10 až 49 zaměstnanci, daňový odečet na VaV ve zpracovatelském průmyslu využilo cca 1 % z nich.

- Pokud **srovnáme** počet soukromých firem, které v roce 2022 využily daňový odpočet na VaV (výše zmíněných 745 subjektů) s celkovým počtem soukromých firem provádějících ve stejném roce v Česku VaV (2 815 subjektů podle údajů ČSÚ z Ročního zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01), lze konstatovat, že daňový odpočet na VaV uplatnila v roce 2022 cca **čtvrtina firem** provádějících VaV. V přechodích dvou letech to byla přibližně třetina a v roce 2015 cca polovina firem. Tento podílový ukazatel **je vyšší** u firem pod zahraniční kontrolou (36 % v roce 2022) než u soukromých domácích firem (24 %) a u velkých firem (40 %) než u středních (27 %) a malých (27 %).

Upozornění: Pokud srovnáváme počet firem, které za dané zdaňovací období využily daňový odpočet na VaV s celkovým počtem firem provádějících VaV, je nutno brát v potaz následující skutečnosti:

- podniky nemusí své výdaje na VaV uplatnit za dané zdaňovací období, ale mohou je v případě ztráty buď celé, nebo jejich část převést k uplatnění do dalších let;
- podniky nemohou využít daňovou podporu na stejné projekty VaV, na které získaly přímou dotaci ze státního rozpočtu nebo ze zdrojů EU;
- za všechny podniky, které za dané zdaňovací období využily daňovou podporu VaV, nemusí být k dispozici potřebné údaje z Ročního zjišťování VTR 5-01.

Počet podniků, které si náklady na VaV převedly k daňovému uplatnění do dalších let

- V rámci přiznání daně z příjmu právnických osob za rok 2022 si **k pozdějšímu daňovému uplatnění** převedlo veškeré náklady na VaV či jejich část **312 podniků**. Meziročně jejich počet klesl o 48. Z těchto 312 podniků veškeré své náklady na VaV převedlo k pozdějšímu využití 143 podniků. Dalších 169 podniků využilo v tomto zdaňovacím období jak odpočet nákladů na VaV, tak možnost převést si jejich část do dalších let. V roce 2022 si do dalších let **převedly** tyto soukromé podniky pro případné využití v rámci daňových odpočtů náklady na VaV za **6,5 mld. Kč**, což je téměř o 4 miliardy méně než v roce předchozím.
- V **souhrnu** na instrumentu daňové podpory VaV participovalo v roce 2022, ať již aktivně (uplatněný odpočet za daný rok) či pasivně (pouhý převod výdajů k pozdějšímu uplatnění), **888 soukromých podniků**. V předchozích třech letech to bylo každoročně více než 1 000 firem.

Daňová podpora VaV

- Celková částka odečtených nákladů na realizaci projektů VaV v rámci daňových přiznání za rok 2022 činila 16,3 mld. Kč. Při daňové sazbě 19 % tak soukromé firmy díky této nepřímé veřejné podpoře VaV **ušetřily 3,1 mld. Kč (daňová podpora VaV)**. Meziročně došlo k nárůstu o 674 mil. Kč (16 %).
- Po roce 2010, kdy se daňová sazba právnických osob ustálila na hodnotě 19 %, **vzrostla** daňová podpora VaV v soukromých podnicích ze 1,3 mld. Kč v roce 2010 na 2,3 mld. Kč v roce 2013. V následujících šesti letech se výše této podpory **výrazně neměnila** a pohybovala se okolo 2,5 mld. Kč. V roce 2020 došlo k propadu této podpory na 2,1 mld. Kč z 2,7 mld. Kč v roce 2019. V následujících dvou letech vzrostla o miliardu až na 3,1 mld. Kč za rok 2022.
- V roce 2022, poprvé za celou dobu sledování, získaly **domácí podniky** vyšší podíl (52 %) z celkové částky daňové podpory VaV, než ty pod zahraniční kontrolou. V předchozích letech se firmy pod zahraniční kontrolou podílely na daňové podpoře VaV z cca 60 % (v roce 2021 to bylo z 63 %).
- Z hlediska **velikosti** firem připadlo 80 % z ušetřené částky díky daňové podpoře VaV ve výši 3,1 mld. Kč za rok 2022 velkým firmám s 250 a více zaměstnanci, 13 % středním firmám a zbytek malým.
- Díky možnosti snížit si základ daně o výdaje na VaV odvedly mezi roky 2018 až 2022 firmy v Česku na DPPO o 13 miliard korun méně (uplatněné výdaje krát daňová sazba). Jedná se o miliardu více než v předchozích pěti letech, tj. za roky 2013 až 2017. Za **posledních deset let (2013 až 2022)** soukromé podniky díky této nepřímé veřejné podpoře ušetřily celkem **25 mld. Kč**.
- Pokud **vztáhneme** odečtené výdaje na VaV v rámci DPPO za rok 2022 ve výši 16,3 mld. Kč **k celkovým výdajům za VaV** provedený v soukromých podnicích ve stejném roce (82,6 mld. Kč), je možno konstatovat, že soukromé podniky uplatnily daňový odečet na cca pětinu svých výdajů na VaV.
- Daňová podpora výzkumu a vývoje ve výši 3,1 mld. Kč v roce 2022 **činila 3,8 % celkových výdajů za výzkum a vývoj provedený v soukromých firmách**. Pro srovnání v roce 2021 to bylo 3,3 % a v roce 2015 dosáhl tento podílový ukazatel 5,6 %.

Dopad daňové podpory VaV na státní rozpočet a celkové výdaje na VaV v podnicích

- Daňová podpora VaV se v roce 2022 rovnala 1,36 % **z celkového inkasa daně z příjmu právnických osob** v tomto roce, v předchozím roce to bylo 1,24 %. Tento daňový dopad (podílový ukazatel) se mezi lety 2010 až 2022 pohyboval v rozmezí 1,15 % v roce 2010 až 2,03 % v roce 2013.
- V roce 2022 měl daňový odpočet nákladů na VaV **na státní rozpočet** dopad 0,16 %, v roce předchozím to bylo 0,13 %. Jedná se o výrazně nižší podíly než v letech předchozích. Například v letech 2013 až 2017 se daňová podpora VaV pohybovala na úrovni 0,20 % celkových výdajů ze státního rozpočtu.

Celková přímá a nepřímá veřejná podpora VaV v podnicích

- Ať už **přímou či nepřímou veřejnou podporu** pro své výzkumné a vývojové aktivity využilo v roce 2022 v Česku celkem **2 026 firem**. Kromě výše zmíněných 745 firem, které využily daňový odpočet na VaV, 1 438 soukromých podniků ve stejném roce získalo přímou podporu z veřejných zdrojů prostřednictvím dotací ze státního rozpočtu či ze zdrojů EU. Jak přímou, tak nepřímou veřejnou podporu VaV využilo 157 firem.
- Mezi 2 815 firmami, které v roce 2022 prováděly VaV, jich 72 % využilo nějakou formu veřejné podpory VaV. Tento podíl byl **vyšší** u domácích firem (76 %) než u firem pod zahraniční kontrolou (56 %) a u malých firem (81 %) než u středních (65 %) a velkých (61 %). V posledních letech využívají firmy v Česku častěji přímou než daňovou veřejnou podporu VaV. Toto konstatování platí především pro malé a střední domácí firmy.
- Soukromé podniky získaly v roce 2022 prostřednictvím **přímé či daňové veřejné podpory na VaV celkem 9,2 mld. Kč**. Skrze dotace ze státního rozpočtu získaly 3,3 mld. Kč, ze zdrojů EU 2,8 mld. Kč. Díky uplatněným a uznaným daňovým odpočtům na VaV ušetřily výše zmíněných 3,1 mld. Kč.
- Daňová podpora VaV se v roce 2022 podílela z 34 % na celkové veřejné podpoře VaV v soukromých firmách. V roce 2015 dosáhl tento podíl 41 %. Jestliže u velkých firem se v roce 2022 daňová podpora VaV podílela ze 72 % na celkové veřejné podpoře VaV v těchto firmách, u malých podniků dosáhl tento podíl 6 %. Malé firmy mnohem častěji využívají přímou domácí nebo zahraniční veřejnou podporu VaV prostřednictvím dotací ze státního rozpočtu nebo ze zdrojů EU.
- Na **financování výzkumu a vývoje v soukromých firmách** se přímá a daňová veřejná podpora v roce 2022 v celkové výši 9,2 mld. Kč podílela 11 %, stejně jako v roce předchozím. Tento podíl byl nejvyšší v letech 2010 až 2012, kdy se pohyboval kolem 20 %. U soukromých **domácích firem** se v letech 2010 až 2022 tento ukazatel pohyboval od 22 % v roce 2016 a 2021 po 40 % v roce 2012. V roce 2022 dosáhl 24 %. U firem **pod zahraniční kontrolou** to bylo od 4 % v roce 2022 po 13 % v roce 2011. Při tomto srovnání z hlediska **velikosti firem** platí, že v roce 2022 se přímá a daňová veřejná podpora VaV podílela z 33 % na financování VaV u malých firem, ze 17 % u středně velkých a 6 % u velkých podniků.

Podíl daňové podpory VaV v soukromých firmách na celkové veřejné podpoře VaV v Česku

- V roce 2022 bylo na VaV prováděný v Česku z veřejných domácích a zahraničních zdrojů prostřednictvím přímé (dotace) a nepřímé (daňové) podpory vynaloženo celkem 53,0 mld. Kč. Z hlediska **jednotlivých forem** veřejné podpory, nejvíce (76 %) připadlo na domácí veřejné zdroje. Vysoké školy, ústavy Akademie věd ČR, podniky a další subjekty získaly v roce 2022 podle údajů z Ročního zjišťování o VaV ze státního rozpočtu na VaV 40,4 mld. Kč. Necelých deset miliard (9,5 mld. Kč) šlo na VaV v Česku z veřejných zahraničních zdrojů (primárně jde o dotace z EU). Pomocí daňové podpory VaV ušetřily firmy 3,1 mld. Kč.
- **Daňová podpora VaV se v roce 2022 podílela 5,9 % na celkové veřejné podpoře VaV v Česku**, v předchozím roce to bylo ze 4,8 %. Nejvyšší hodnotu dosáhl tento podílový ukazatel v roce 2016, kdy se daňová podpora VaV soukromých firem podílela 7,1 % na celkové veřejné podpoře VaV v Česku.
- Ve vztahu **k přímé podpoře VaV ze státního rozpočtu** ve výši 40,4 mld. Kč se daňová podpora VaV v roce 2022 rovnala 7,7 %. V roce 2015 to bylo 8,8 %.

Daňová podpora VaV v zemích EU a OECD

- Ve vyspělých zemích hrají daňové odpočty na VaV v inovačních politikách států **stále významnější roli**. V roce 2022 mohly některou z možností daňové podpory výzkumu a vývoje využít podniky ve 22 zemích EU a ve 33 zemích OECD.
- Vůbec nejvyšší částku v **paritě kupní síly** prostřednictvím daňové podpory VaV ušetřily podniky ve Spojených státech (26,2 mld. USD v PPS v roce 2020), což je o 4,1 mld. USD v PPS více než získaly pomocí této daňové podpory ve stejném roce v souhrnu podniky za všechny státy EU. Z ostatních zemí OECD překročila hranici 10 miliard USD v paritě kupní síly pouze Velká Británie.

- Z **členských zemí EU** nejvyšší absolutní částku daňové podpory VaV dlouhodobě získávají podniky ve Francii. V roce 2021 zde podniky díky této nepřímé veřejné podpoře VaV ušetřily 7,1 mld. EUR. Francie se podílela ze 44 % na celkové daňové podpoře VaV v zemích EU, která v roce 2021 dosáhla 16,0 mld. EUR (údaje za 18 zemí s touto podporou za rok 2021). S výrazným odstupem pak následovalo Španělsko se 1,8 mld. EUR a Nizozemsko se 1,4 mld. EUR ušetřenými díky daňové podpoře VaV.
- Absolutně byla za rok 2021 daňová podpora výzkumu a vývoje **v Rakousku 10krát vyšší než v Česku**. U našich jižních sousedů podniky díky této nepřímé veřejné podpoře ušetřily 891 mil. EUR v porovnání s 95 mil. EUR v případě podniků v Česku.
- Nejvyšší **podíl daňové podpory na financování podnikového VaV** ze zemí EU najdeme v Portugalsku, kde v roce 2021 dosáhl tento ukazatel hodnoty 25 %. Následovala Francie, Irsko a Španělsko s cca pětinným podílem. V případě České republiky se v roce 2021 daňová podpora podílela 3 % na celkových výdajích na výzkum a vývoj provedený v podnikatelském sektoru. Ze zemí mimo EU zaznamenala nejvyšší podíl Velká Británie (16 %). Ve Spojených státech a Japonsku to bylo 3krát méně, tj. kolem 5 %.
- **Ve vztahu k HDP** byl nejvyšší podíl daňové podpory výzkumu a vývoje zaznamenán ve Francii (0,28 %), ze zemí mimo EU pak ve Velké Británii (0,33 %). V sousedním Rakousku se jednalo o 0,22 %, což bylo šestkrát více než v Česku (0,04 %) a sedmkrát více než v Polsku (0,03 %).
- Ve většině zemí EU, ve kterých v roce 2021 mohly podniky využít nepřímou veřejnou podporu VaV, ušetřily firmy díky této daňové podpoře více finančních prostředků, než získaly prostřednictvím přímých dotací na VaV z domácích veřejných zdrojů. Např. ve Francii podniky díky daňové podpoře VaV ušetřily dvojnásobnou částku, než získaly prostřednictvím přímých domácích dotací. Obdobné konstatování platí i o Španělsku, Itálii, Rakousku nebo Nizozemsku. V Belgii nebo v Portugalsku byl tento rozdíl cca trojnásobný ve prospěch daňové podpory VaV.
- Naopak v Česku soukromé podniky v roce 2021 získaly díky přímým dotacím ze státního rozpočtu o téměř polovinu více finančních prostředků, než ušetřily pomocí daňové podpory VaV. Ještě vyšší rozdíly ve prospěch přímých dotací ze státního rozpočtu najdeme v Polsku nebo v Maďarsku.